

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 20. augustā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Administratīvās apgabaltiesas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 141/2020),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Valsts sociālo pabalstu likuma 6. panta otrās daļas 2. punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109. pantam.

2. Apstrīdētā norma noteic, ka ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru bērnu, kas ir vecāks par 15 gadiem, mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav stājies laulībā. Šādā gadījumā pabalstu piešķir uz laiku, kamēr bērns apmeklē izglītības iestādi, bet ne ilgāk kā līdz dienai, kad viņš sasniedz 20 gadu vecumu vai stājas laulībā. Ja bērns, kurš bijis aizbildnībā, ir

sasniedzis 18 gadu vecumu, pabalstu piešķir pašam pilngadību sasniegušajam bērnam.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā tiesas pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. un 19.¹ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir tiesai, izskatot administratīvo lietu. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktam pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot administratīvo lietu apelācijas kārtībā, uzskata, ka norma, ko iestāde ir piemērojusi vai kas administratīvajā tiesas procesā būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam).

Pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā ir administratīvā lieta par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai tiktu piešķirts ģimenes valsts pabalsts par pirmo bērnu ģimenē 11,38 *euro* un pabalsts par trīs bērnu audzināšanu 66 *euro* mēnesī. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, pamatojoties uz apstrīdēto normu, no 2018. gada 1. oktobra pārtrauca ģimenes valsts pabalsta izmaksu pieteicējai par vecāko bērnu un samazināja piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par vairāku bērnu audzināšanu, jo konstatēja, ka

pieteicējas vecākais bērns ir vecāks par 15 gadiem un nemācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē, lai gan vecākajam bērnam ir tāds veselības stāvoklis, kurš nepieļauj faktiski mācīties izglītības iestādē. Tas, Pieteikuma iesniedzējas ieskatā, varētu neatbilst Satversmes 91. un 109. pantam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot tam Satversmes tiesas likuma 18. un 19.¹ pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu tiesas uzskats par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmei ir juridiski jāpamato. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir juridisko argumentu kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus arī pietiekams prasījuma apmierināšanai.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka pieteicējas dēlam pēc pamatizglītības iegūšanas un 15 gadu vecuma sasniegšanas nav ne tiesiskas, ne faktiskas iespējas mācīties vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē. Savukārt apstrīdētā norma, kas nosaka kritērijus ģimenes valsts pabalsta piešķiršanai, liedzot saņemt šo pabalstu arī tad, ja bērnam veselības stāvokļa dēļ nav iespēju mācīties vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē.

Satversmes tiesas judikatūrā atzīts, ka tiesai pirms vēršanās Satversmes tiesā ir konkrētās tiesību normas kontroles ietvaros jāpārbauda, vai nav iespējams ar juridisko metožu palīdzību atspēkot radušās šaubas par šīs tiesību normas neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 11. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-11-01 6. punktu un 2015. gada 2. marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-16-01 12. punktu*). Satversmei atbilstoša tiesību normu piemērošana ietver piemērojamās tiesību normas atrašanu un atbilstošu iztulkošanas jeb interpretācijas metožu izmantošanu, intertemporālās un hierarhiskās piemērojamības izvērtēšanu, judikatūras un tiesību doktrīnas izmantošanu, kā arī tiesību tālākveidošanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-16-01 17. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja secinājusi, ka apstrīdētā norma liedz saņemt ģimenes valsts pabalstu arī tad, ja bērnam veselības stāvokļa dēļ nav iespēju mācīties vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē. Proti, pēc

Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētā norma liedz saņemt ģimenes valsts pabalstu par bērnu, kuram veselības stāvokļa dēļ nav iespēju turpināt mācības, jo tieši nenoteic izņēmumu no vispārējās kārtības, kas attiektos uz šādiem gadījumiem. Noskaidrojot to, vai apstrīdētā norma ir piemērojama attiecībā uz personu konkrētajā gadījumā, Pieteikuma iesniedzēja nav piemērojusi vairākas tiesību normu interpretācijas metodes, piemēram, nav noskaidrojusi likuma mērķi, sistēmu un normas pamatā esošos vēsturiskos apsvērumus.

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmei, Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētajā normā ietvertie nosacījumi ir vērsti uz to, lai ierobežotu valsts sociālo pabalstu piešķiršanu personām, kuru bērni ir pietiekoši lieli un neturpina mācības. Šāds regulējums esot vērsts uz sabiedrības labklājības aizsardzību, un atšķirīgā attieksme nodrošinot efektīvu sociālā nodrošinājuma piešķiršanas sistēmu. Taču Pieteikuma iesniedzējai neesot pārliecības, ka šāds leģitīmais mērķis ir attiecināms arī uz ģimenes valsts pabalstu konkrētajā gadījumā, kad bērnam, kas ir vecāks par 15 gadiem, ir noteikta veida invaliditāte un veselības stāvoklis, kas viņam liedz turpināt mācīties. Neesot arī šaubu, ka šāds bērns nav spējīgs strādāt algotu darbu un paliek mātes aprūpē. Tāpēc šādā gadījumā neesot objektīva un saprātīga pamata liegt pabalstu. Vienlaikus Pieteikuma iesniedzēja nav apsvērusi iespēju atrisināt normas teksta neatbilstību mērķim ar tiesību tālākveidošanas (teleoloģiskās redukcijas) palīdzību un nav pamatojusi, kāpēc izskatāmajā gadījumā personas iespējamo pamattiesību aizskārumu nav iespējams novērst ar Satversmei atbilstošu tiesību normu piemērošanu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka taisnīga rezultāta sasniegšanas interesēs tiesību piemērotājam ir jānovērš iespējama likuma nepilnība, ja to ir iespējams izdarīt ar juridiskām metodēm (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 2. marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-16-01 12. punktu*). Savukārt tiesību normas kļūdaina piemērošana nav pamats normas satversmības izvērtēšanai Satversmes tiesā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*).

Ņemot vērā minēto, Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, ka iespējamo apstrīdētās normas radīto Satversmes 91. un 109. panta aizskārumu pieteicējai nav iespējams novērst ar Satversmei atbilstošu tiesību normu piemērošanu.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma (pieteikums Nr. 141/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš